

DIVULGADOR
QUINZENAL
DE LITERATURA:
I ART: GIRONA

ABRASSANT LA CREU DEL MONTSENY

.....

No 'm guanya ningú en amor á Catalunya, mes vull estimarla avuy, vull estimarla demá, vull estimarla sempre. Vull que aqueix amor no s'acabe ab una vida tranzitoria y fonedissa, com la neu d' aquesta montanya crucífera, sinó que desitjo estimarla també desde allí dalt, ahont l' amor del home unintse ab l' amor de Deu, com una guspira al sol, es d' eterna durada.

† Jacinto VERDAGUER, Pvre.

Matagalls (Montseny), 18 agost 1901.

Núm. II. — Endressat al Príncep
dels poetes catalans.

30 Juny, 1902

En sufragi de l' ànima de Mossèn Jacinto Verdaguer (a. c. s.), dijous vinent, a les deu del matí, en la esglesia parroquial de San Feliu d' aquesta ciutat, se celebrerà un solemne funeral.

La Redacció de VIDA, iniciadora de tan piadós acte, es compláu en convidar-hi als admiradors del Geni Català.

LA MORT DEL POETA

Catalunya està de dol.

Quan ancor servàvem viu dolor per l' inolvidable pèrdua del Dr. Robert, Mossèn Verdaguer, el gran poeta, l' autor insigne de les preuades joies literaries "Canigó" i "L' Atlàntida", acaba de seguir la via de son company i patricí, volant al Cel, a rebre de mans de la Sobirana Reina, el premi de sos cants místics "Flors de Maria".

A la mort dels dos patricis, sentim el plany de dol que llença Catalunya al perdre les seves dues glories més llegítimes i que dexen un buit difícil d' omplir; és el crit esgarriós de la mare que pert a llurs fills, és el plany de les cingleres i cimals del Pirinèu que pert am mossèn Verdaguer, son ver cantor i 'l trovare més inspirat.

Mossèn Verdaguer ha devallat al sepulcre; més no la seva gloria: exa no pot morir. Be prou qu' ho diuen ben alt, els conreadors de la literatura que dexen impresos en llurs trevalls, l' aprecí, l' admiració i 'ls més cabals elogis.

Plorem, doncs, la seva mort, ensemps qu' anem seguint pas a pas contemplant la llarga carrera gloriosa de nostre Geni; no volguem que la més justa admiració sigui solament l' únic tribut que li dediquem; la més humil i fervorosa pregaría enlairem per ell fins al trono de Deu que feu baxar tan dolces a nostra terra les armoníes celestials.

JOSEP ADROHER I GUYTÓ.

Girona.

QUATRE NOTES BIOGRÁFIQUES

I

En la xamosa plana de Vich, en el reduït poble de Folgarolas, naxia en l' any 45 un noi fill de gent senzilla, com bons pagesos d' aquella encontrada de Catalunya. Crexia en anys el noi, i son esguart acostumat sols a admirar els sublims espectacles de la Naturalesa, un dia va ficsarse en la religió com a far grandíós, perquè en sa vida l' il·luminés. Am vocació de predestinat, va estudiar la carrera eclesiástica, arribant al sacerdoci ont devia trovar ell el consol a les desgracies de sa accidentada vida. A disset anys fou honorat per primera volta en els Jocs Florals de Barcelona, i diuen els que 'l conexien de jove, que donava bo veure l' alegria am que 'l rebien sos companys d' estudis vigatans, que units tots per l' ideal del conrèu de la Bellesa, formaven el famós *Esbart de Vich*. En aquesta temporada de juvenesa, concebí sens haver vist ancar el mar, son sublim poema "L' Atlántida", que tan enlaire va posar son nom dintre la literatura de tot el món.

II

Era capellá del vapor *Ciudad Condal*, i ens contava un amic nostre que havia viatjat amb ell, que durant els llargs espais de temps en que 'l sacrifici de la Missa, els ausilis espirituals i el rés, el dexaven lliure, se 'l trovava tancat en son camarot, estudiant els clássics llatins i grecs i esculpint am paciència son colosal monument "L' Atlántida". Els jorns de tempesta, en mitj de la feble claror i de la fressa de les ones superbes del Atlántic, moltes vegades dalt del pont del vapor aprexía una silueta que permanexia ferma a la brana. Era mossén Cinto, que ensemps que atresorava dintre sa imaginació els mils efectes que presenciava devant lalluita dels elements, resava per la sort del barco i salut dels viatjers. Semblava aquella silueta una figura bíblica que en grandiositat corria parelles am la monstruosa lluita que 's desenrotllava.

III

Acabá son grandíós poema, quan deixá de fer les penoses travesies pel Atlántic, essent proclamat Mestre en Gay Saber, l' any 1880. Després de aguantar am santa pacien-

cia i catòlica resignació les batzegades que produïren en son organisme una grave enfermetat, batzegades originades per els motius que esbrinarà l' història, se 'l ha vist desempenyar am fidelitat d' un just el càrrec de Beneficiat de l' Esglesia de Betlem a Barcelona.

Arreconat en sos últims anys, no dexava per axó de ser mirat amb el respecte que 's mira un ser casi podriam dir sobrenatural, i més de quatre vegades, al veure 'l passar anant a un enterro am sa comunitat, se sentia dir:—Mirèu, Mossén Cinto! i els ulls no dexaven aquella figura, fins que allunyantse se confonia entre 'l burgit de la gent.

IV

Les obres que ha escrit son moltes. Am tot i aixó ell tenia una predilecció per sos "Idilis i Cants mistics," que no 's cansava de llegir, semblantli sempre que era una obra escrita per algú mes i digna de ser rellegida per ell. "L' Atlántida" era sa obra mestre, digna pariona de l' "Eneida" i de "La Divina Comedia;" segueix en ordre el poema épica mitj-eval "Canigó" de sava catalana que conserva ancar l' encís del caràcter catalá antic. Passant despres a la poesia mística, trovem com obres capdals, "Lo somi de Sant Joan," "Idilis y Cants Mistichs," "Roser de tot l' any," "Flors del Calvari" i per últim les "Fors de María," d' una sencillesa i flaira bosquetana qu' enamora.

V

Va tenir la mort d' un sant, allá en las fondaladas del bosc de Vallvidrera una tarde en que les bromes pesantes portaven aigua i mes aigua per esbadellar les flors d' aquella encontrada, que despres figuraren en escaienta corona en son enterro. Va morir lluny del soroll mondanal, dalt d' una serra hermosa, ovirant al lluny els perfils boirosos de les penyes del altívol Montserrat. Resem-li els que en vida i en mort hem admirat i admirarem sa figura literaria, com la personificació del ànima poética de Catalunya.

RAFEL GAY I DE MONTELLÁ

À VERDAGUER MÍSTICH

*Les ànimes qu' estiman, sospiravan,
volant pel colomar,
pel colomar d' amor diví, y ploravan
enlloch de refilar.*

*Trobat havian ja la Font galana
qu' allunya l' amarch dol;
més si havian trobada la fontana
mancáv' hi 'l rossinyol.*

*Lo rossinyol qu' ab cèliques passades
les alegrés lo cor
y del Espós ab lloes y cantades
les fes morir d' amor.*

*Lo rossinyol cantayre l' encontraren
en Tu los místichs cors;
com voltant á son mestre, l' enrotllaren
volades d' aymadors.*

*Y tot plegat l' esbart, cóm ne trenava
de càntigues de mel!*

*la terra ja la terra no semblava,
que s' assemblava al cel.*

*Abundantíssim doll de melodia
rajava dolsament..*

*Tu eras, gran cantor, qui 'l dirigia,
lo mestre intel·ligent.*

*Lo rossinyol no hi es: d' una volada
va remuntá 'l zenit,
del Diví Espós la blanca colomada
n' aixeca l' amarch crit.*

*Vas enlayrarte amunt, hon l' armonia,
la bellesa, lo gran, hi son sens vel...*

Bé prou qu' ho deyas, gemegant un dia:

*L' Angel hermós de nostra poesia
se n' es tornat al cel.*

MIQUEL JUANOLA.

MOSSÉN JACINTO VERDAGUER

En aquets derrers temps en que un materialisme groller y un estret positivisme han pretengut ofegar tota noble idealitat y tot enlayrament superior, y que, per tant, s' ha volgut enderrocar lo mes sublim del Cristianisme, aquet gran místic cristià ha sigut un anacronisme benhaurat que,

en l' aspra vulgaritat del segle, ens ha evocat ses dolces y pures visions, com les que en altres èpoques afortunades s' hi esplayaben els veritablement escullits.

XAVIER VIURA,

Barcelona, 26 Juny de 1902.

MOSSÉN JACINTO VERDAGUBR

“¡Com fá de les seves la mort en aqueixes terres de Girona! ¡Deu tinga al Cel al Sr. Girbal y á Mossén Planas! Quan m' enviaren lo periódich anunciant la mort del volgut rector de Figueras, no feya gayres dies que havia vingut á aconsolarme en aquesta casa, ahont vos foreu dels primers en durhi consol: poch pensava jo que no 'ns haviam de tornar á veure!”

Aixó 'm deya Mossén Cinto en carta de primers de febrer del any 96. Desde llavors la mort insaciable ha esborrat de la llista dels vivents á una bona pila de persones que feyan honor á la Musa catalana, y que per sos mérits y talent despuntavan com á caps de brot de la nostra renaixensa: en Marián Aguiló, en Tomás Forteza, en Joaquim Rubió, na Victoria Penya, en Serra y Campdelacreu y una colla d' altres, han caygut á-la empenta d' *aquell cop de fals—que tira á la fossa*. ¡Derrera ha segat també l' existencia del més gran poeta de Catalunya, del sacerdot exemplaríssim, de mon amich y mestre Mossén Jacinto Verdaguer!

Morí en plena primavera, quan pe 'ls carrers de ciutats y viles s' hi sentian encara 'ls perfums de l' encens de *Corpus*; quan les grogues ginesteres endauravan els marges y tot just desflorian los romanins y farigoles. L' últim *adeu* en la terra li doná un raig de sol, quan se ponía derrera 'l Montserrat, y sa estela lluminosa fou lo camí que va seguir l' ànima pura de Mossén Cinto al deixar aquell cos feble pera empujarsen á la Gloria! Catalunya va conmourers d' un cap al altre ab la pérdua de son fill il-lustre, que dintre de mon cor hi ha deixat un buyt que no s' omplirà may mes!

Havent d' escriure quelcom en llahor del gran poeta, m' ha semblat pertinent guarnirli una petita toya ab les

fors de les virtuts que visqueren ufanes en son cor durant la vida, ja que al cap devall aquexos joyells son els únichs de que 's fá cas y 's tenen en compte en lo tribunal inapelable, hont se passa la mateixa rasadora sobre la mesura que conté les obres dels humils que les dels grans potentats y senyors de la terra.

Es sabut que 'l sacerdocí es un estat de perfecció que sublima al home á la més alta dignitat de la terra: *Ego constitui te hodie super reges et regna*. D' aquí 's deduheix que ningú deù abraçar-lo si no es cridat per Deu: *Nec quisquam sumit sibi honorem, sed qui vocatur á Deo*. ¿Entrá Mossén Cinto en lo sacerdocí com la Esposa dels Cantars en la cambra del Rey? Tots quants conegueren y tractaren al pageset de Folgarolas li descobriren desde sa juvenesa una vocació decidida pe 'l sagrat ministeri; sos catedrátichs y companys de carrera admiraren sempre sa vida exemplar. No obstant á sos pares, cristians de soca-arrel, los hi semblá un dia qu' en Cinto no anava be, que sa vocació eclesiástica perillava; certament no 'ls hi mancava motiu á aquella gent senzilla pera pensar aixó. Lo jove seminarista en quin cervell bullia y fermentava 'l poema épich que més tart admiraria 'l mon, en quina fantasía s' hi anavan forjant, plenes de vivor, les grans figures dels héroes llegendaris, s' enardí d' una manera extraordinaria ab les victories del exércit espanyol al África, y no se 'l sentía parlar sinó de combats gloriosos, de lluytes heróyques; les gestes d' aquells valents lo tenian entussiasmat. Aixó 'ls doná motiu per créure que son fill mostrava més vocació per les armes que per la Iglesia. A fi de sortir de dubtes encarregaren á un bon amich del noy qu' esbrinés la cosa. Arrivá 'l die d' entaular conversa entre 'ls dos companys, y, al sentir nostre Verdaguer lo que 's pensava d' ell, li contestá: *Encara que se m' oferissen totes les riqueses y totes les dignitats del mon si volía deixar de ser sacerdot, no les voldria*; y agafant unes estisores que hi havia demunt la taula, les doná obertes al amich, y allargantli les dues mans, continuá ab una energia corprenedora: *si 'm dius que pera ser sacerdot tinch de deixarme tallar aqueixos dos dits de la mà, te respondré: talla 'ls, talla 'ls desseguida*. Contestá tan categórica, com un bofarut de

tramontana, va desfer en un moment les boyres del dubte sobre la vocació del poeta.

No 'l seguirem en sos estudis ni en ses victories literaries; baix aquest darrer punt de vista vaig ocuparmen en un treball publicat l' any 1886. Contemplem á Mossén Verdager ja sacerdot, assegut sota l' ombra que tan havia desitjat la sua ánima, probant lo fruyt més dols á son paladar y nodrintse del ví més exquisit dels cellers de son Espós. Llavors fou quan s' enlairá per les altures de la posia mística, com l' áliga real que d' una embranzida s' en puja fins á les regions en que l' ull del home no pot penetrar; llavors vessaren á bell doll de sa lira les dolsures anyorades de Sant Joan de la Creu, y deixá sentir nostre poeta aquells arpegis celestials, apresos dels serafins en la Sagrada taula.

Poch temps pogué estar de vicari en lo poblet de Vinyolas, primer grahó de sa carrera parroquial; la divina Providencia 'l portava per altres camins. Una malaltía que 'l tingué á les portes de la mort, l' obligá á girar de rumbo, y quan hagué recobrat la salut ab los ayres enfortidors del mar y retorná á sa anyorada pátria, se li obriren nous horitzons al poeta; sos mérits indiscutibles lo pujaren amunt, molt amunt; pero com diu ell mateix en una estrofa de ses "Flors del Calvari":

*De gran pujada—ve gran baixada,
jo al cim del arbre—m' era enfilat,
mes fou per caure—de més alsada.*

¡Pobre Mossén Cinto! ¡Qué sabia aquella ánima delicada y tendre de les traydories del mon, de la ingratitude dels amichs, de les trasses que tenen els poderosos pera tórcer la justicia ab l' aplauso dels aduladors, que 'ls rodejan com les mosques á la mel! Ell havia nascut pera cantar, com lo rossinyol en la boscuria; ple de confiança s' havia guarnit son niu en un redós frescal, tot voltat de flors perfumades, y d' allí 'l llansaren y haurian volgut ofegar sos cants per sempre més!

Llavors comensan los martiris del poeta, que des d' aquella hora tingué d' esgranar del rosari de la vida 'l misteri de dolor, passant sempre les meteixes penes fins que 'l Senyor lo tragué d' aquest mon migrat. Prest farà cinch anys, m' escrivia y em deya: *No sé fins ahon la Providencia vol que*

sufresca, probablement serà fins á la mort: fassas la sua santa voluntat.

Durant aqueix llarch martiri, els que tinguerem la sort de tractar íntimament á Mossén Cinto y aconsolarlo en aquell piset del carrer de Portaferriisa ó en la modesta casa de Santa Creu de Vallcarca, poguerem descobrir y apreciar en sa justa válua el tresor de virtuts que tencava aquell cor ignocent: sa paciència sens límits, sa resignació heróyca, sa confiança il-limitada en Jesús y Maria que 'l sostingueren en tan empenyada lluyta, doncs solament aixís se comprén que l' ànima del pobre sacerdot pogués resistir totes les amargures, tots els sufriments, tot el fel ab que la ingratitude dels homes va enmatzinarla: *In propria venit, et sui eum non receperunt.*

No temia 'ls judicis dels homes perque son cor estava fixament posat en Deu; aixís es que sentía secretes dolures en les penes y persecucions: no hi ha més que fullejar per qualsevol indret el llibre de les "Flors del Calvari", qu' es el vas de llágrimes del poeta, pera quedarne convençut. Ab humilitat responia á les males llengues; solament sortí en *defensa propria*, com l' apóstol Sant Pau, perque no s' escandalisessen els débils y els pobres d' esperit vejentlo callar.

Mossén Verdaguer era senzill com la tortra, fugia de les vanitats y de les glories del mon; ses delícies les trobava entre 'ls infants, qu' eran les flors més hermoses del seu jardí; á sos brassos els volia y ab recansa 'ls deixava sempre. El seu zel pera la salvació de les ànimes no tenia límits; quan era capellá de les monjes de Santa Teresa, va desplegarlo ben enter, sent á tot' hora la edificació d' aquelles verges del claustre. Recordo que un dia ponderantli les belleses de certs passatjes del "Canigó", que acabava de donar á llum, me respongué espurnantli les llágrimes: *¡Ay amich Franquet, quan més valdria que m' hagués dedicat á la carrera parroquial, trevallant pe' l be del próxim que no pas á escriure coses que de res han de valerme en el tribunal de Deu!*

Mossén Cinto nasqué pobre, visqué pobre y pobre va morir. Quan aná á Barcelona á recullir el primer premi que guanyá en els Jochs Florals, un amich tingué de deixarli 'l

jech de vellut, la corbata y alguns diners pera 'l viatge: quan se vestí de sacerdot, se feu els hábits de la estemenya més senzilla; l' any passat la calor apretava y encara vestía sotana y manteu d' hivern, perque 'ls diners no li arrivavan pera comprarsen d' estiu. D' aqueixos sacerdots el mon aixalabrat ne diu *boigs*; los pobres y els humils, sa providencia, y Deu Nostre Senyor els anomena 'ls hereus del regne del cel.

Estimava á Catalunya ab un amor entranyable: totes ses composicions immortals las escrigué en la nostra llengua, perque tenia ben presents aquelles paraules de Sant Pere Chrysòlech: *Lingua patriæ, lingua chara, lingua afabilis et multum amabilis.*

Quan Mossén Verdaguer seguía son calvari ab la creu al coll, poch, molt poch se recordavan d' ell; á las acaballes de sa vida, quan estava sepultat en son llit de mort, el Govern de Madrit, que sempre sol arrivá tart quan convé, es recordá del poeta y li enviá *una creu*. Moltíssims dels que avuy fressejan y fins publican articles en sa llahor, no foren capassos de durli un consol quan l' havia de menester, y més ó menos pot ser contribuïssen á clavarli més fort la corona d' espines que cenyia son front angelical: *Compadim als que al plorar la mort del poeta no ho pugan fer ab la conciencia tranquila*, ha dit un escriptor de la terra, y ha dit molt bé.

Mossén Jacinto Verdaguer no morirá may, y aixó será degut no solament á les obres capdals que 'ns deixa escrites, sinó també á ses virtuts heroyques, que á hores d' are, li han fet un bon lloch en lo Paradís, qu' es lo que ab tota la sua ánima cercava 'l poeta:

*¡Oh cor meu, vola més alt!
Pe'ls terrenals es la terra;
no es aquí hon has de fer niu
sinó demunt les estrelles.*

JOSEPH FRANQUET Y SERRA.

EN LA MORT DE VERDAGUER

*Aquella arpa que 'ls àngels afinaren,
present al mon, que Deu per tu creà
perque d' ella arranquesses armonias
que encenguessen per Ell al cor humà,*

*Ja ha vibrat son adeu, sa despedida,
à la Verge entonant son darré amor;
ja ha volat cap als brassos de Maria
abrassat ab son arpa el trovador.*

*Els serafins de vèuret s' anyoravan;
are, à cantar en el concert divi.
Si entre 'ls homes com àngel refilevas,
Poeta immortal ¡com cantarás alli!*

*¿À qui has llegat tas misticas dolçuras?
¿qui ab nous llovers la Pàtria podrà honrar?
Sols regant la llevor que tu hi sembrares
la terra pot dar alas per volar.*

P. ROÇA Y JORDA.

L' OBRA DE M. VERDAGUER

En Verdaguer ha mort! L' àliga reyal que s' enlayrava á las regions de lo gran y de lo immens y escorcollava sos secrets y 'ls trasbalsava aquí á la terra, ha caigut á la fi aixalada; l' aucell místicament refileyre que 'ns parlava al cor y 'ns recordava las cansons del cel, se n' hi es anat d' una volada; el poeta de Catalunya qu' ha desenterrat las glorias catalanas y al resort màgich de sa paraula las ha fet re- viure y animar, jau estés sense vida; el geni, el gran home qu' ha ensenyat á parlar á una generació y ab la forsa de sa voluntat poderosa li etgegá una empenta irresistible, s' es abismát á la fosa. Ploráu, fills de Catalunya, ploráu: obriu las fonts de vostres llagrimalls, rendint tribut al gran cantor, á n' el sant home.

Ab la mort de 'n Verdaguer pert la nostra patria tot un tresor d' activitat exquisida, incontrastable; pert un gran talent.

Coneixedor com ningú de la poesia popular, en Verdaguer va dedicarse á la lírica, com per agafar dalit per endinzarse aprés, firmament amunt fins á perdrers de vista, aixís com els aligots del Pirinéu s' aturan dalt d' un pich de montanya pera remuntarse d' una revolada fins als núvols.

Maravellosos son els lirismes de 'n Verdaguer. Si aquestas expansions son promogudas per las vibracions vigorosas de la fibra de la Patria, l' humil estudiant de ca 'n Tona, cobert ab la clásica barretina, sembla talment la personificació de Catalunya. Apar una evocació vivent de la patria catalana, brotant de las camperolas encontradas de Vich, signant á las generacions assedegadas un pervindre nou que 's destaca al lluny entre nuvoladas de gloria, atapahit de llum, de vida y de poesia. Aytal es la forsa sugestionadora de sa "Oda á Barcelona", "La barretina", "Nit de sanch" y demás d' aquest genre.

Mes si 'ls desfogaments de son esperit son produhits per las vibracions melífluas de la fibra relligiosa, de la fibra de Fe, en Verdaguer, mes que un ésser de la terra, apar un ángel del cel, un serafí devallat al món pera endolsir las asprors terrenas y arrossegar arrera seu, tota una lluminosa estela d' aymadors. Es el príncep dels místichs.

Y qué n' es de corprenedora aquella escomesa de "Jesús als pecadors" y "Jesús als hòmens" ¡Qué flayrós aquell bonich manat d' escenes idílicas entre l' Aymat y l' Esposa! Qué 'n son de sentenciosas y ben pensadas totas aquellas coblas plenas de sublimitat senzilla que com vol d' aus cantayres s' han espargit per tot arréu y han aniuhat en cada temple! Qué genuinament catalanas las "Cansons de Montserrat" ab quinas s' es galejada la Regina de las montanyas! Qué espirituals y eternidors "Sant Francesch" y "Somni de Sant Joan" y tantas y tantas composicions vesantas d' amor á Deu y del mes pur misticisme! En aquest genre es tant mes d' elogiar l' obra de 'n Verdaguer, quant qu' ell no sols ha vingut á omplir una necessitat sentida en l' ordre literari, sino que ha volgut desmaterialisar, espiritualisar, aqueix esperit modern que terreja,

Aquesta poesia es la que revela mes la personalitat del autor, candi com un infant, d' una ignocencia robadora. El númen, però, de lo gran y de lo fort volatejava en sa imaginació portentosa fins al grau máxim, complintse que la brusquetat y la tendresa, la majestat épica y la senzillesa idílica anassen en ell de bras, per manera admirable y maravellosa. En Verdaguer es el mellor épich dels temps moderns. Ningú com ell ha sabut agermanar la grandiositat de la concepció, ab la majestat y severitat de la forma, ningú com ell, y aixó que la literatura catalana estava encare al bressol, ha sapigut engrapar una llengua y enmotllarla plásticament á un argument, aixís com adapta un escultor la materia á la forma preconcebuda en sa pensa. "L' Atlántida" y "Canigó" que 'ns deixa com á preciós llegat y sagrat testament, constituirán sempre ensemps que 'l cabal de mes valua pera nosaltres, un monument aixecat per una forsa eminentment vital, prepotenta, indefinida. A "L' Atlántida" tot es gegant: els personatjes, el mitj ambient y la mateixa inspiració del poeta. Al "Canigó" tot es sublimement catalá: 'ls personatjes, el medi y 'l que canta.

En Verdaguer es una figura secular, un d' aquets genis que no s' oviran sino de segles en segles. La personalitat com á épich anirá sempre pariona ab Homer, Virgili, el Dant, el Tos y Miltón; y, quant mes 's vagi allunyant, fonquent en las boyras del temps el recort de sa persona humil concreta y singularisada, tant mes s' anirá agegantant sa figura colosal, inconmensurable, com á geni que al llegir sas obras 's forjará la fantasía de cada hu.

En Verdaguer ha fet miracles: ell ha enrobustit la nostra llengua, viciada per un sens nombre de barbarismes, l' ha espavilada y feta créixer y no sols nos l' ha fet veurer franca y senzilla com las pagesas de la montanya, sinó també luxosa y severa á tall de regina ó gran dama; però sempre rublerta de vida y ab son segell peculiar. Els nombrosos estols de trovayres que refilan avuy per tots els indrets de la terra han anat á beure en sas deus y l' anomenan el clásich y'l mestre.

En Verdaguer es també 'l profeta del Catalanisme. Encarnada en ell l' ánima catalana, semblava, diu un escriptor, que al parlar ell, no parlés ell, sino 'l cor de Catalunya. Ell

nos ha cantat magistralment la Catalunya de ahir, nos ha pintat una terra franca, trevalladora, lliure y rica, y 'ls catalans d' avuy han sentit palpitant en son dintre 'l foch d' aquest amor que brolla avuy desde 'l Pirene al Ebre.

MIGUEL JUANOLA Y MARÉS.

AL POETA MOSSÉN J. VERDAGUER
EN LO CONDOL GENERAL DE LA SEVA MORT

*No cal llohansas que la terra 't doni,
cal més que 't plori, oh Poeta 'l gran;
javuy nos has deixat!.. en va que soni
ta lira, esperarém d' aquí endavant!..*

*D' ella 'l ressó tan sols que are nos resta
fruir podrém en cants bells que has deixat;
mes ha volat ab tu la lira aquesta,
y un cant nou en el cel ja ha comensat.*

*Y ensemps han comensat en ton aymada
Catalunya del cor, gemechs y dol;
¿no arriba fins á tu, no has escoltada
la trista veu de planys i desconsol?*

*Tothom te plora, y la claror hermosa
que llensavas, Sol post, are anyorém,
y 'ns fa tristor lo veure que s' es fosa
tanta bellesa que maymés veurém.*

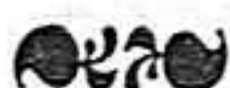
*Que apar la fosca d' una nit nos volta,
hont sols tas obras per estels hi han;
mes es una nit trista hont no s' hi escolta
lo rossinyol joliu tot refilant.*

*Quietut arreu se sent de cementiri,
sens' esperansa de que brillis més;
per xo desconhortats y en trist deliri
ploran los cors, tot murmurant un res.*

*Mes jo sento una joia, y dol athora,
perque del mon de penas ja has fugit;
ta gloria en ell fou resplandor d' aurora,
mes are al cel son brill es infinit.*

*May més aquí en la terra ta greu queixa
perduda en son pregon sentir farás:
de sas miserias fins lo recort deixa...
¡prop de ton Deu, gloriós, felis serás!..*

ARTUR GIRBAL Y BALANDRU.

EL PERQUÉ DE LES TRIBULACIONES DE MOSSEN CINTO.

La mort del gran poeta á qui está plorant desconsolada nostra Pátria y ab ella tots los qui han assaborit les incomparables belleses de ses immortals produccions, ha refrescat el recort de les amarguissimes penes que en los últims anys de sa vida aflgiren al sublim cantor de la "Atlántida"; y avuy com en 1893, tothom se pregunta: ¿com es possible que Mossen Cinto, sacerdot exemplarissim, gloria meritíssima de la literatura pátria y com á tal universalment regonegut y estimat, s' hagi vist maltractat, injuriat y desamparat, per no dir perseguit, dels mateixos que habian sigut sos mes entusiastes amichs y decidits protectors?

Dificilissim sembla, á molts trobar á aytal pregunta una avinenta contesta, y en l' afany de donarli alguna explicació, uns senyalaren com á causa una enfermetat mental del gran poeta; altres, la ingratitut y enveja auxiliada per la influencia del diner; els de mes enllá, ho explicavan per la sistemática persecució dels de dalt contra el mérit y valer dels de baix, y no faltá qui volgué veure en eix asunto la má secreta (!) del jesuitisme. A nostre entendre cap d' aquestes solucions donan en el blanch. Es posible que algú dels que intervingueren en la qüestió de Mn. Verdaguer no observés una conducta del tot lloable: tal volta se trobaria en ella algún

AUTÓGRAF

Sancti Joseph y Maria,
sian nostra compungia

Breverent son meri:
Brebi' ab un n^o de la
bonica revista Vida
la invitació de V.
i escriverehi Mer.
A mi ho dispensava
si no li envio res en-
cara. Ja li enviaré
mer entà quelcom
d'un llibre a la Verge
que estich fent ara
Ella me l'beneera
y beneera ensemp
lo periodich de V.
Qui me invenent in
veniet vitam

Sen de cor in Apra

Pau-ro Verdager
28 febrer 1902

† MOSSÉN JACINTO VERDAGUER

detall, algún fet aïllat que no diria gayre á favor d' algún antich amich de Mn. Cinto; però considerant la qüestió en conjunt y en sas linias generals, que es com se han de considerar qüestions complexes com aquesta, la causa immediata y pròxima se ha de buscar en les matexes condicions psicológicas del gran épich, y la causa remota, en les ensenyances de la Sagrada Teología respecte la governació del mon moral.

L' observació comparativa de les qualitats personals dels qué s' han distingit de una manera extraordinaria en lo conreu de alguna ciencia ó art, fá ovirar tot seguit en quiscun d' ells un fenómeno á primera vista estrany é inexplicable, y es, que els tals personatges, ensemps que tenian extraordinaria aptitut per determinat genre de conexements, eran vulgars mitjanias y á vegades veritables nulitats, respecte d' altrás materias, qual importancia ni sabian ni volian apreciar. Si algun dubte tingués el llegidor sobre aquestes afirmacions quedarà esvahit fullejant qual-sevol colecció de biografíes d' homes célebres.

La rahó filosófica d' aquesta anomalia, nos la dóna Sant Tomás ab sa acostumada pregonesa: "Com que totes les "potencias del ánima, diu el Doctor Angélich radican en la "esencia, una, de la matexa ánima, es precís que quan l' "activitat de l' ánima es fortament dirigida á la operació de "una potencia, s' aparti de la operació de les altres; porque "la activitat de una sola ánima no pot ser sino una. Y per "axó si alguna cosa atira en tot ó en gran part l' activitat "del ánima, resulta incompatible ab tot altre cosa que exi "gegi una gran atenció". (1) En altres termes, siguent limitada l' activitat y energia del ánima, tot desenrotllo extraordinari de una facultat, se fá á despesas y en perjudici del desenrotllo de les altres, resultant d' axó un cert desequilibri que, si es mes ovirador entre las facultats sensitivas y racionales, no es menos real entre las facultats de un matex ordre que tingan objectes específicament contraris, siguent el desequilibri tant mes marcat, com mes intens y fora de lo regular es el desenrotllo de la facultat predominant, causa de la celebritat, puig un desenrotllo armónich,

(1) Summa Theol. 1.ª part, quest. 37, art. primer.

proporcionat de totes les facultats no pot donar per resultat mes que mitjanias.

Aquesta es la clau pera explicar lo que sembla inexplicable en la vida de Mossén Cinto. Era un poeta de primera forsa, en son front espurnejava esplendorós el geni dels Milton, Schaspeare, Dant, Virgili y Homer, son element era lo ideal, lo gegantí y com á veritable águila feta pera volar y esplayarse pels espays ahont sols poden arribar els genis, no sabia caminar pel pedregolex de la prosaica vida real. Tenia Mossén Verdaguer un cor candorós, ignoscent, incapás de fingiment è hipocresia y per lo matex era facilísim enganyarlo y explotarlo, sense que ni éll arribés á sospitar la existencia del engany. Com tots los esperits que habitan en les enlayrades regions del mon sobressensible, no conexia el valor convencional del diner y per lo matex ni sabia administrar sos interesos, ni podia saber administrar los dels altres. Mistich per naturalesa, entreveyent sempre projectes tan poétichs com irrealisables, atesa la malicia humana, ell matex, sense pensarho, anava preparant el terror ahont, ab tanta abundor, brotaren aquelles punyentes *espines* de son calvari, transformades per son cor encés d' amor de Deu en *Flors* encantadores. De tant perillosos viaranys volgué apartarlo un Bisbe il-lustre però en debades: l' inspirat cantor del gran Oliva y el digníssim continuador de ses glories espiscopals no se entengueren; y aquells dos cors plens de uns matexos amors y d' uns matexos entusiasmes, partint de suposicions enterament contradictories, hagueren de topar forsosament. Els que no saben explicarse que un sacerdot tant virtuós com Mossén Cinto no obehis á qui tenia indiscutible dret á manarlo, segurament no han fet la deguda composició de lloch, ni han tingut en compte les circumstancies que están consignades en la segona carta dirigida al *Noticiero*, circumstancies que, reals ó nó, Mossén Cinto, incapás de fingir, las veyá ab tots los senyals de veritable realitat. Y á propòsit de aquexes cartes: los qui se escandalisaren de que les publicqués en el *Noticiero* y la *Publicidad* haurian de tenir en compte, per una part que Mossén Cinto no podia allavors disposar dels periódichs católichs y per altre, lo que diu el número 22 del capitol 8 de

la Encíclica *Officiorum ac numerum* del actual Pontífice Lleó XIII. (2)

Si, enlayrant nostra mirada, volém trobar la causa última y suprema de les tribulacions que se descapdellaren contra nostra plorat poeta, la trobarém facilment en las lluminosas ensenyances de la Sagrada Teologia que, confirmant aquelles may desmentides paraules de Sant Pau: *omnes qui piè volunt vivere in Christo Jesu, persecutionem patientur* (3) nos demostran la conveniencia y fins absoluta necessitat de la adversitat y tribulació en son triple caràcter *expiatori, preventiu y meritori*. Y es que, per més que repugni á nostra naturalesa inclinada al platxeri, l' adversitat es ineludible, perque es la trista heretat que nos llegá nostre primer Pare, la conseqüencia inevitable de nostres pecats personals y el medi únich, dintre la actual economia de la Providencia, pera atenyer la eterna benhauransa. Però la veritat es que fins el 1893 Mossén Verdaguer semblava escaparse de la lley general de l' adversitat. Desde l' humil poblet que lo vegé naxer, s' enlayrá ab titánica embranzida á les altures de les mes grans glories literaries, de tothom admirat y elogiat, ab posició independent y envejable, rodejat de totes les facilitats y comoditats que poden donar les riqueses, el prestigi y la influencia social, Mossén Verdaguer *no sabia gayre de quin color anaven vestits ni quina cara tenian aquexos poch falaguers ministres de la divina pietat que se anomenan oprobis, burlas y menyspreus*, als que si habia cridat alguna vegada era ab *més sentiment y poética dolensa que ab veres ganes de patir per Jesucrist*. (4) Habia pujat moltes vegades al Tabor però may al Calvari y 'l Calvari vingué, y per cert que fou terrible, perquè se vegé privat de lo que mes estimava son cor de sacerdot fervorós, de la facultat de celebrar la Santa Missa. La tempesta fou forta, llarga y aterradora, li feu blincar la testa y sagnar el cor però no l' estimbá, perque lo sostenia aquella Verge

(2) Diu axís: Que cap católich y sobretot eclesiastich publiqui cosa alguna en periodich, fullas ó revistas periódicas d' aquesta especie (de las que expresament atacan la religió y les bones costums) sinó per causa *justa y rahonable*.

(3) 2.ª Timot, 3, 12.

(4) Prólech de les "Flors del Calvari".

Santa á quals peus posá, agenollantse, el decret de *suspensió*, mentres li endresava aquella sentidíssima pregaria:

*Cinquanta anys há qu' us seguexo,
sempre m' heu tret á camí:
siau ma Estrella del vespre
joh ma Estrella del matí!*

Contemplant aquell tristíssim quadre, un hom' compren aquellas paraulas de Sant Francisco de Sales: "Succeheix moltes vegadas que dos personas bonas, tinguent abdós bona intenció, sols perque discorren de diferenta manera, s' aixecan mutuament grans persecucions y contradiccions." (5)

"Perque eras agradable á Deu fou necesari que te probés la tribulació"; (6) veusaqui la veritable y suprema causa de les contradiccions de Mossén Cinto. No ho pensavan axís los que foren instruments de la Providencia, pero no per axó son menos aplicables las paraulas del Arcangel puig l' instrument, ançh que sia racional y lliure, no ha de penetrar les intencions del agent principal. En 1898 la tempesta minvá una mica y Mossén Verdaguer recobrá el calzer sagrat que tant anyorava y ab goig indescriptible renová sos interromputs Sacrificis en el Palau de la Moreneta, de la Regina de sos amors, á qui ha cantat en son últim llibre y á quals misterioses serralades dirigí les últimes mirades de sos morents ulls. Aquexa rehabilitació sacerdotal de Mossén Cinto es precís consignarla, perqué tirá per terra les maliciosos insinuacions que s' havia atrevit á fer, algú que no devia conexas les dulceses d' amor diví que assaboria el cor del autor dels "Idilis".

Les penes han acabat ja per Mossén Cinto: avuy sols li queda á n' ell el goig y mérit d' haverlas sofert y á nosaltres les joyes de les "Flors del Calvari, llibre hermosíssim, que ha de portar á mes d' una ánima atribulada un raig d' aquella llum y una gota d' aquell consol que forma la ditxa dels habitants de la gloria.

JOSEPH POU Y BATLLE.

(5) "Vida devota", part 3.ª, cap. tercer.

(6) Tobias, 12, 13.

PLANY

En la mort del immortal poeta Verdaguer.

*Catalunya, Catalunya,
i qué trista que es ta sort!...
De les lleis que tu 't dictares
sols t' en queda un trist recort...
Els terrers que avans tenies,
te 'ls ha llevat la disort...
¡Tot t' ho han pres! i en ta desgracia
¡fins els Genis se t' han mort!*

*¡Catalunya, Catalunya
pots ben esclatar en plor!
Del arbre hermós de la Patria
vas perdent flor vera flor.
Dels casals de tos vilatjes
se t' en va lo bo i millor;
ahí, un pare de la Patria;
avuy, ton millor cantor.*

*¡Plora, plora Catalunya,
que has quedat orfe del cor!
Has quedat com una branca
que ha perdut sa mellor flor,
com la rosa que marcida
ha perdut sa fina olor,
com un Rey sense reialme,
com un Sol sense claror.*

*¡Plora, plora, Catalunya,
plora al perdut trovador!
Plora com ho fa la tortra
que ha perdut el seu Amor,
com ho fa la mare tendra*

*que pert el fill del seu cor,
com ho fa la dolça aimia
que veu morí al aimador.

¡Plora, plora ta orfanesa;
plora ton perdut tresor!...
Ton bressol ¡oh Catalunya!
s' ha quedat en la buidor;
valls i boscos que 'l formaven
s' han quedat sense 'l Cantor
que am sos cants hi feu renáixer
la Pàtria, la Fe i l' Amor...*

*¿Que 'n farà del niu la tortra
si li falta 'l seu Amor?..
¿De qué el bressol una mare,
si ha de veure sa buidor...
¿Que 'n farem de tes grandeses,
Catalunya del meu cor,
si 'ns fa falta qui s' encarni
am lo immens de ton tresor?*

*.....
.....
.....
¡Plora, plora, Catalunya;
i en tant t' amares de plor,
prega a Deu perque t' ampari,
prega a Deu Nostre Senyor,
que sols un Deu pot donarte
un bál sam pel teu dolor,
sols un Deu. pot torná a darte
un Geni gran com el mort.*

RAFEL MASÓ Y VALENTÍ.

PLOREM I PREGUEM

¡Mossén Jacinto Verdaguer, el gran poeta catalá ha mort! Catalunya s' endola i plora al veure com les despulles del geni gegantí son tancades dins la fossa.

La mort, trist llegat de nostres primers pares, am sa dalla feréstega sega arran, sens parar esment en lo que sega; com dallaire de bras ferreny, ensemps que á l' impuls de sa embranzida cau esmortuida la tendra erbeta, cauen les flors, ornament de la prada ermosa; Verdaguer n' era la més bonica margaridoia del camp fecon de nostra literatura, i de son càlzer ne exia el suau aroma am quin s' ubriacava nostra pátria: Verdaguer, com les flors, ha caigut al colp de la dalla de la mort; son cos jau dins la tomba: sa anima... ¡ah! sa ánima assedegada d' amor diví, haurá volat com aureneta á niar al paradís, á n' aquella mansió de eterna benauransa, per quina tant sospirava; aurá anat á cobejarse sota les ales de aquell gran Deu i Senyor, qu' aima als qui l' aimen: si, Mossén Cinto n' era corprés d' amor diví, aimava, no puc ni vull duptarho, puig sos cantars místichs no poden sortir sino d' un cor encés i abrusat, perque encenen i abrusen; y les ánimes aimants sempre son acullides al Palau, de l' amor, al cel; ¡Deu fassi que allí sias, gran trovador, Deu ho fassi!

FREDERIC TRIGÁS HERMIDA

DIVAGACIONS

Ens ha dat l' últim adéu
el gegant entre 'ls trovaires
que cantá del Canigó
les montanyes, de recorts envolcallades,
amb el seu mágic conjur
donant vida a les llegendes, als encisos i ermosures de les fades.

Ens ha dat l' últim adéu
el gegant entre 'ls trovaires
que ens esglaiá am la visió de la soterrada Atlántida,
de la mare que en sos pits

alletà una gernació de gegants de cor de diable
 que la massa venjadora del gran Deu
 atragueren sobre els munts de ses testes malaurades...
 de la terra dels Atlants
 que sos odis fins al cel rebaté com immens cràter
 que am ses laves va pansir, els jardins, les espèrides somniadores
 i enfonzá son cor gegant entre renecs, espectecs i enormes terrabastades.

.....
 Ens ha dat l'últim adéu
 el més dols entre 'ls trovaires
 que 'ns porta la fruició
 dels amors dels serafins i de verges delicades,
 de poemes esplendents,
 plens de vida i de dolcesa, que s' esbomben com cascatas,
 rublint de sava del cel
 el cos de l'umanitat ensopida i corsecada.

.....
 Ens ha dat l'últim adéu
 el gegant entre 'ls trovaires...
 Jo l'he plorat com aimant
 que a n-el mar noves pregunta d' aquell ser que tant aimava;
 i a n-el cor del bon Jesús
 mar per ont 'via passatel poeta que anyorava,
 preguntí per el company
 dels serafins i dels àngels.
 I sentía 'l eco dols
 de sa veu que desde 'l cel atractívola 'm cridava.

.....
 Tot cantant,
 tot cantant,
 tot cantant cançons d' amor, oh Poeta, cap a tu vaig apropant-me
 cap a tu 'm vaig apropant, que m' atrauen els abismes,
 que m' atrau ton ser ruent, que m' atrau el Sol diví que llú al fons de la teva ànima.
 Espera 'm, espera un poc,
 com als trovaires senzills, rublerts d' amor celestial, saben esperar els àngels.

.....
 Ens ha dat l'últim adéu
 el gegant entre 'ls trovaires.
 L' ha engolit la freda tomba;
 l' ha engolit la freda tomba...
 Quina nit més trista i negra per els fills que l' estimàvem!
 Quina nit més trista i negra per ma Pàtria desolada!

FRANCISCO VIVER.

Girona, 25 juny de 1902.

MOSSÉN CINTO PATRIOTA

Com no havia d'esser-ho, l'aliga capdal i gegantina de la Literatura catalana? L'epich cantor de les glories de la Terra, de ses llegendes i gestes, de ses afraus i comarques, dels alterosos Montseny, Montserrat y Canigo. Si no conequé altres amors en eix mon que 'ls de Deu i la Patria catalana?

Lo nostre més portentós poeta, sempre va cantar als homes eminents de la Patria, els drets i llibertats de la mateixa, encoratjant als quins per ella lluytavan i profetisant en el avenir, lo dia del seu deslliurament i restauració.

Ningú podrà duptar de sa significació, ni desconèixer sa personalitat i gloria, encare que gent barroera hagi volgut en sa darrera hora, i després de mort, apropiarselas. Com si may s'hagi vist que la sanc s'es tornada aygua? Los escrits de Mossèn Cinto, ses obres i tots llurs fets no respiran pas més qu'una cosa: l'amor entranyable vers la Patria idolatrada. No caldrà pas esmentar, per tréuren la certesa, los passos de sa vida tota, ni contar fil per randa sos actes, perquè anc que no hages fet altre cose que escriurer en la llengua hermosa qu'ha fet reviuir i estimar, coneixer y escampar en els payssos cultes de la Europa y America, com altre Dant en la Toscana, axó solzament, fora prou pera conceptuarlo com un patriota ardent, perquè, además, jamay s'en serví d'altre per bonica qu'hages sigut. Y aixó en el supòsit de que fos possible prescindir del esperit i característica de llurs produccions artístiques.

Voleu coneixer al patriota.

Agafeu al etzar qualsevol de les sues poesies no místiques i sempre hi veureu al fill aymadíssim d'aquesta Terra, qu'ell havia anomenat un *tros del paradís*. Y, si 's recorren les planes dels poemes més capdals, els quins li han donat més celebritat ó relleu, allí s'hi troba traspuar i 's reflectan los sentiments que 'l corprenian i n'estava sadollat.

Quin fervor més filial i pregon no escampan aquestes ratlles del chor, final del "Canigó."

Patria! 't doná ses ales la victoria,
com un Sol d'or ton astre s'va llevant
llança à ponent lo carro de ta gloria
puig Deu t'empeny ¡oh Catalunya! avant.

Quin efecte que sobreix en les esparses de "L' Atlántida," i á mida que 's van succehint tots els cants de la superba creació del geni colossal, del astre insondable de Verdaguer.

De igual impressió 'ns sentim amarats al fixarnos en les composicions de son volúm retolat "Patria". Allí s' hi veu clarament de quin modo sentia aquest gran amor que arribava á enmalaltirlo. Quin anyorament de las perdudas llibertats quan s' exclama axís en aquella estrofa de "Lo Barretinayre" referintse á Catalunya.

se t' estrenyen les fronteres
se t' esquexen les banderes
ulls que 't veren gran com eres
¿que farán sinó plorar?

Y aixó succehex també en les magistrals alexandrins de la celebrada "Oda á Barcelona": en totes les composicions en que tracta ja de les grandeses, ja de les dissorts de la terra. Sinó fixéne quan retrau les malvestats de la gerra de successió de tants funestos rebortsper la Patria, i descriu del modo inimitable en éll, la caiguda del darrer Conceller en Cap que mori brandant la espasa, i abrassat ab la bandera catalana, l' immortal Rafel de Casanova en la magnífica composició ab qu' entrá triomfant per primera volta en lo palenc dels Jocs Florals que li llorejaren am un premi extraordinari.

Quina excitació no produex en una *Nit de Sach*, la remembransa, que am tanta justícia descriu, d' un incident de la guerra dels *Segadors* d' aquella lluyta tremenda ocasionada pel mal cap i l' odi de la política seguida pels favorits dels Rey d' Espanya, que, motivá que Catalunya estigués separada catorze anys del Estat Espanyol.

Catalunya, Catalunya
lo teu dia s' es fet nit
y si ton present es negre
bé n' es més l' esdevenir

lo blat de tos plans y rostos
y 'ls arbres de tos camins
un dia per altre 's regan
ab sanch de tos amats fills

Ab quina ecsactitut en exa composició narra l' episodi de la mort violenta d' un fill bordisenc de Catalunya, son més *dolent butxí* com anomena, al Comte de Sta. Coloma, i á qui apostrofa i ecsacra. ab la concisió esculptural que li era peculiar.

¡Comte de Santa Coloma,
malviatge qui 't parí!
que tants llamps caygan en terra
y que de tants cap te fir!

A la pobre de ta dida
devias rosegá 'l pit
perque llet ¡malaguanyada!
te donà en lloch de verí;

Com tracta als enemich y allavoras de Catalunya, á les
tropes castellanes.

mentres tropes forasteres
en sos braços feyan niu
fent serralls d' aqueixes viles
d' aqueixos camps cementirs....

Pero á que continuar, si 's faria inacabable la relació.

Un escriptor que axis escriu i pensa i que ho diu i ho sent de semblant manera no pót ser més que un fill fervorosissim de sa Patria benvolguda i engrillonada per una politica malsana i absorvent; i perquè no dir-ho, no pot ser més que un convensut catalanista.

Si; lo gran Verdaguer, lo malhaurat poeta, que avuy plora tot el mon culte, era un adepte fidel de la causa catalana i precisament per aixó, i tal vegada perquè axis era, hi havia hagut interés i deliberat empenyo en ferlo passar per una víctima del Catalanisme, ab el *piadós* objete sens dupte, d' atraurer-lo per viaranys escabrosos que defugí honrosament,—com defugí dels paranyes dels sectaris—ó de presentarlo com un desenganyat de llurs conterrànies. Quina noció més equivocada de la realitat i del caracter de Mossen Cinto! I que errats de comptes van sempre certa clase de gent. Com si l' oli 's pogués lligar am l' aygua per mes que 'l sacsejin, i la llum i les tenebres poguessin agermanarse.

Qué formava entre 'ls rengles de la causa nacional de Catalunya, ho diuen prou bé tots els seus actes, sino ho diguessin tan rebé els seus escrits. Uns i altres fan aparexer-lo com un catalanista de cor i de pensa. De sentiment i per convicció. I en aquet sentit, sí, que era un *loco*, un de tants *locos* que composavan als quatre que deyen eram els sabis del centre.

Ho evidencia el seus nombrosos discursos i xardoros parlaments qu'en certamens, vetlladas i academias pronunciá en els que brolla algunes voltes ben vigorós l' esperit de nostres

ideals; s'assistència á varis del més importants actes polítics; son entusiasmada que per les reivindicacions regionalistes ha mostrat en cent distintes ocasions y llur vida periodística en la premsa del país. Respecte aquest darrer extrem no hi caldrà pas afondir, ja qu'es ben sapigut, qu'estigué al front de tres publicacions catalanistes dirigint *La Creu del Montseny*, *L'Atlántida* y *Lo pensament Catalá*, els tres, periódichs polítics á mes de son caracter científic.

No pot conceptuarse, empero, á Mossen Cinto com á catalanista d'acció en el sentit absolut de la paraula, tota vegada que ni son temperament ni son habit sacerdota, li permetian serho, pero aixis y tot, be's pot assegurar que feu mes propaganda ell am llurs versos que molts oradors am sos discursos polítics.

Les seves poesies serán un meeting constant qu'ensenyaráná les generacions l'existència d'una personalitat i d'una causa historica-natural pera assolir, i es tant gran llur potencialitat que anc que 'ls catalans perdessen l'anhel de sa restauració pública afeblintse el foc de la protesta, restarian perennes el cants de Mossen Cinto servint de caliu pera abrandar un jorn ó altre la foguera esmortuida.

Pero hi ha més, l'obra patriótica de Verdaguer es més d'estimar, perquè data d'una época en que la tendència era mitj boirosa, i no s'havia concretat encara el programa de la causa catalana. Y axís, en efecte, trentacinch anys enrera ja 's veu al pensador conscient i al precursor que d'un colp d'ull afirma el dogma de nostra existència. Era avans de la revolució del 68 que Mossen Cinto, en una época en que les aspiracions de Catalunya se reduian al somni literari de quatre trobadors, ja afirma la nostra personalitat política en un parlament memorable pronunciat en el Esbart de Vich, en el que va proclamar que *el poble catalá te les arrels tan fondes en la terra, que viu de la seva vida, y si ha de morir un dia, no morirá sino ab el mon.*

En aquets darrers temps de concentració del poeta, qui no l'hagués sentit en converses particulars, no podia ferne càrrec de l'interés que demostrava per l'avensament del moiment nacionalista catalá. El qui exes ratlles escriu, am quin gust, no fa gayres mesos, escoltava l'escalf de entusiasme ab que seguia la relació d'un testimoni presencjal

de la campanya parlamentaria del malhaurat Dr. Robert, en una llibreria del carrer de la Tapineria. Quines preguntes i aclaracions hi feia!

Y pera acabar aquestes desgarrades notes que 'ns han demanat els amables redactors de VIDA, volem recordar que, Mossen Jacinto Verdagué contribuí á un acontexement dels mes trascendents del Catalanisme: á col·locar una de les fites més senyalades del moiment politic de la renaixensa catalana. 'Ns referim al acte de presencia que feu Catalunya devant de la Realesa anant als petjes del Trono á presentar lo Memorial d'agravis que te rebuts del poder central i á ecsposar el programa de llurs aspiracions quan no tenia definit com are el programa de llurs essencials reivindicacions. Per vot unánim de les entitats que representavan la forsa i la vida catalanes formá part de la Comissió de notables que en 1884 presentá á D. Alfonso XII, la brillant Memoria, en que 's feu ressonar com un plany y com una protesta susdita la veu de la Pátria.

Aquesta es la significació de Mossen Jacinto Verdagué.

Per axó devant de ses despulles, enfront de sa tomba plora la llengua catalana i está de dol el Catalanisme i am ell la Pátria entera.

Mes l' obra patriótica de Mossen Cinto es immortal, com ho es la literaria i son nom venerable, que perdurarà sempre; que 'ls poetas ja se sab que son els precursors de la llibertat dels pobles.

JOAN B. TORROELLA

* * *

*A l' àliga capdal de la poesia
la mort ha cor-ferit,
i la tomba glatint ¡ai! la rebia
en son fons en-negrit.*

*En sa volada gegantina enlaire,
va pujar alt, molt alt;*

*de la gran serralada al últim caire
on s' hi cria la flor de l' Immortal*

*I va gaudir el ram, i el voleiava
per sota la serena del zenit,
mes la tomba glatia i 's badava
per a rebre l' auzell ala-ferit.*

ANTONÍ VIVER.

A LA VERGE DE MONTSERRAT

Senyora, Reyna de cel y terra, amparo dels desvalguts y refugi dels pecadors, el més humil dels vostres fills, vos prega desde 'l fons de son cor, ab tota la devoció que inspira la vostra grandesa, que aculliu en vostra companyia al inspirat Verdaguer, al místich cantor de vostra bondat y hermosura, á n' aquell que portat per la veneració que per Vos sentia, no tingué altre desitj durant sa vida que pujar al cel pera cantarvos mellor sos amors.

Per un moment, Senyora, estenèu vostres ulls misericordiosos per la terra de la que Vos en sou Princesa, y veuréu que de tots el sindrets de Catalunya vos dirigeixen el mateix prech, ja que sas virtuts y l' inmens amor que per Vos sentia, el fan mereixedor de tal premi.

Ell ha sigut, Senyora, qui ab els dots y facultats que Deu li doná, ha contribuít á aumentar la devoció que per Vos sentim tots els catalans; Ell ha sigut, celestial Princesa, qui 'ns ha ensenyat ab l' exemple á rebre ab piadosa resignació, las tribulacions y contrarietats d' aquesta vida, per venirnos del cel, y á donar gracias á Deu por havénnoslas enviadas; Ell ha sigut, Verge sobirana, qui 'us ha contat ab llenguatge angelical, que escolteu bondadosa els prechs que de cor vostres fills vos dirigeixen.

Possehit de tal creencia, ja vos prego, y ab mi, tots els que de Vos se recordan en sas oracions, que rebéu al cel y en la vostra companyia, al més gran dels homes, al més fervorós de tots els vostres devots, al humil sacerdot, á n' en Verdaguer.

FREDERICH GIRCÓS Y GASPAR.

Á MOSSÈN JACINTO VERDAGUER

*Oh mestre dels poetes catalans,
ànima de gentil magnificencia,
hont juntes la sabia y l' ignocencia
van enllassar amigalment les mans:
entre 'ls grans homes sou dels hòms més grans;
entre 'ls bons homes, un infant senzill.
Tocada de la vostra poesia,
la paraula s' omplia d' armonia
y de may vistes llums prenía 'l brill.
Dels ulls de Jesucrist fèreula espill.
Qui os podrà esborrar may de la memoria?
Dels vostres cants haveu volat al port
y 'ns heu deixat aquí pera conort
una estela de somnis de la gloria.*

J. RUYRA Y OMS.

EN LA MORT DE MOSSÈN JACINTO VERDAGUER

*Traspasant altes esferes
i en mitg d' un nívol de flors,
s' hi veu l' esprit d' un cantaire
arreat en triomf.
Es brillant com una estrella
penjada del cel al fons;
sembla puríssima rosa
cullida tot just de l' hort.
El cel está obert, mirèulo,
encanta son resplandor;
els serafins am deliri
esperen al trovador
per posarli la corona
qu' han textit pera 'l seu front.
A la entrada de la gloria
l' hi han guarnit l' arc de triomf
am les "Flors de son Calvari"*

*que lluen en rams de llor.
Bon punt n' arriba el poeta,
mil àngels l' hi fan la chort
preceits de llur Regina
que 'n porta un pomell de flors;
i quan l' himne de victoria
ressona en l' alta maisó
dels àngels una abraçada
fraternal reb el cantor
en tant que Maria escampa
en son cap el ram de flors.*

*L' empir ens guarda el poeta
no fós que amb el baf del món
es destorbés el seu somni
qu' es el somni del amor*

ROSENDO FORTUNET.

Figueras, Juny de 1902.

PARENTESSIS (1)

Al comensar aquestes ratlles ho fem am certa repugnància: tenir que parlar de Mossèn Cinto i d' en Ma-ka-ko alhora; barrejar en un metex escrit el nom del primer poeta i 'l de l' últim prosista; l' armonia am la fressa; lo noble am lo innoble, es *cosa fuerte*.

No 'ns queda altre consol, sinó pensar que no es pas tota nostra la culpa; la culpa es també del articulista de *La Lucha*. A qui se li acut escullir, al parlar de l' eminent Verdaguer, un sobrenom tan fastigós? Ma-ka-ko. . ¡ecs! ¡quin fàstic! Sota aquesta capa s' hi endevina un home profundament desconegut i perfectament vulgar, que per herencia deu tenir forsosament un nom de casa acabat en *z*. Mena d' apellidos monopolisats i acaparats pels sargentos en actiu, pels retirats am mal gèn.t, pels porters de cases bones i castellanisades. Be 'n te sort l' Espanya, bé 'n te sort l' honor nacional, bé 'n te sort la bona educació i 'ls modos i la tradicional *caballeridad é hidalguia de nuestro pueblo*, de tots aquets noms de rassa en quina cua hi llampega l' última lletra de les beceroles. Ells porten tal verí de naxensa que aborden soptadament, espontàniament, als *barretinaires* i *melenudos* i no hi ha dubte que son l' únich contra-verí pel catalanisme. ¡ *Beneméritos de la pátria!* Faig broma Sr. Ma-ka-ko, faig broma, i jo voldria tenir la veu potentia perque les meves paraules arribessin al recó a ont jau el ser migrat que amaga 'l seu nom radera un mot ridícul que lo matex pot esser d' un xinó que d' una bestioleta. Si, senyor; jo escric axò perque V. ho llegexi, sinó, no ho escriuria. Els seus *parrafeados* son tan ignocents i mal escrits, i 's publiquen en un diari de tirada tan esquifida, que no es fácil que perjudiquin a cap *patológico del catalanis-*

(1) Vejis el periòdic gironí *La Lucha* del dia 17 del mes passat.

mo, com V. diu, i si no perjudiquen a cap d'aquestos qu' es als que V. voldria perjudicar, lo demés son trons. ¿Oí, *descuidado viandante?* Espero que no 'l molestará aquet motiu, (V. matex s' el posa) ni lo altre que vaig a dirli. Mes endarrera li he fet notar; faig broma ¿sab? faig broma, i com a V. les bromes *le vienen como miel sobre azúcar* es perxò que ja som dos i *nos relameremos de gusto*; emprò sense *añadir el temperamento á la satisfacción* perquè fariem riure massa i no 'ns entendrien. Jo no sé parlar en sèrio, i menys amb un home com V. que *gasta una franqueza que no se estila*; si ho fes, tindria que desmentir-lo. La feina fora llarga perquè de cuasi tot lo que V. assegura no hi ha un mot de veritat. Jo no se si cuan enraona verdadera-ment am la boca, fa lo metex; si ho fá, ¡Maria Santíssima! allò es la mar, la sal i totes les coses propies de Andalusia...

Més amunt he dit *cuasi*, ficsishi, porque en el seu escrit li he cullit unes quantes coses certes i molt sabudes, so es: que V. *gasta un castellano ramplón, que no ha leído esas composiciones que hoy tanta fama le dieron* (*) (a Mossèn Cinto) que *'l mundo es picaro y la sociedad falsa, que cantando las verdades se pierden las amistades...* I... ara, vegi, axò últim es lo que V. precisament no creu, porque consta que de veritats no 'n diu y d' amistats ne pert

Si, senyor Ma-ka-ko, am V tothom acabarà per no fershi, porque V en fa massa i te una manera de *cantarlas claras y en castellano* que compromet, i si en Cervantes tornes li negaria el saludo; i es castellà en Cervantes, ¿ho sabia? I fins V. en surt perjudicat de tanta clarror sinó a la proba: *Y si hoy se hace lo peor que se hizo ayer, se hizo lo peor que se hace, diga el lector imparcial en donde termina y en donde caba la formalidad*, aquet paragraf enlluerna i vendrà que V. acabarà malament i 'l millor die es menja l' hervei i les pintades flors del barret de la seva senyora (suposém qu' es casat per lo manso de la prosa).

I seguim am els pantalons arregussats per no empabescarnos buscant en el *parraseado* claretats dites am un estil que no s' estila. Diu de Mossèn Cinto que *se le suspendió en sus ejercicios espirituales y se hicieron con él herejias*. ¡Ay Ma-ka ko! ¡herejias! V. les fa am la llengua de la seva terra. V. que no sap lo que son *ejercicios espirituales* am tot i convenirli molt aquesta gimnástica de l' ànima, porque la seva es raquítica.

V va *abrirlos raudales de su simpatia y lamentó la pasión de lo que creia poco correcto però todo sin quitarle el sueño, ni sentir disminuir el apetito ni acordarse de Verdaguer más que cuando cogía la Publicidad y leía las medidas que contra su indefenso se tomaban*. Emprò senyó Ma-ka-ko es de veres que V. dorm bé i que te gana, a mi 'm sembla que 'l seu talent li deu fer nosa á les nits i que 'l seu *gran paidor* ha d' estar malmés; l' article de V. sembla un rot de cor-agra. I arrapintse fort qu' ara hi torna amb una pregunta que fa, mol serio. ¿*Cómo ha muerto* (Mossèn Cinto) *en la quinta Juana, gracias á la generosidad del dueño de la finca?* Doncs com tenia que morir sinó cristiament i no gracies a la generositat, que encara que sigui del Sr. Miralles no perjudica.

Cridi, cridi, Sr Ma-ka-ko, com mes aviàt millor al seu amic senyor Rodriguez Mendez, porque V. fa catufols i en algun indret del cos, hi te una arrel de mal treurer.

Hi ha amistats que venen com l' anell al dit.—P. B.

(*) *Hoy i le dieron* concordancia perfecta.